

TITULUS XII.

De episcopis.

342. Iam de potestate iurisdictionis, quae episcopis competit, dicendum est. Sicut enim universalis iurisdictio in Ecclesia, ex divina institutione Romano Pontifici tribuenda est, ita ex eadem divina institutione episcopi esse debent in Ecclesia ad regimen particularium ecclesiarum. Quamvis enim fons ipse *immediatus* potestatis iurisdictionis, sit Romanus Pontifex, ea tamen ex divina institutione communicari debet cum episcopis ad regendas particulares ecclesias. Hinc: *Spiritus Sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Dei* (1), et episcopi sunt *veri pastores*, potestatem habent *ordinariam*, et praepostere dicerentur *vicarii Romani Pontificis*. Sunt autem et nominantur *successores apostolorum* in munere non *extraordinario*, sed *ordinario*; et in hoc, quemadmodum et ipsi apostoli, semper dependentes a Petro. De potestate ordinis episcoporum iam superius dictum est (283 seqq.); hic unice nobis agendum de potestate iurisdictionis episcopalibus.

343. Antequam ad singulos actus potestatis iurisdictionis quae episcoporum propria est, expendendos accedamus, haec principii instar praestituenda sunt:

I. iura episcoporum, ita sunt *iura* ut simul sint *officia* iisdem imposita.

II. Horum iurium exercitium ita semper dependet a supra Romani Pontificis auctoritate, ut etiam ab eodem semper possit limitari. Huc pertinet illa *ordinaria* et *immediata* Romani Pontificis potestas iurisdictionis in omnes et singulos episcopos, et in omnes et singulos fideles, *de fide* definita a concilio oecumenico vaticano (*Const. I. de Ecclesia Christi cap. 3*).

(1) Act. XX. 28.

344. Hisce praeiactis, potestas iurisdictionis quae episcopis competit, aptissime exhibetur spectata triplici functione *legifera*, *iudicaria*, *coactiva*, iuxta ea quae alias diximus (134). Cum hac enim partitione, ad rem quod attinet, aliae sunt consonae, quas penes auctores reperire est.

I. Cum legiferae potestatis sit, media apta ad finem socialem assequendum *obligatorio modo* proponere, ea sane ad haec obiecta referri possunt: *doctrinam*, *actiones*, *bona temporalia*, quibus respondet in episcopo ius *docendi*, *regendi*, *administrandi*.

a) Circa ius docendi, illud in primis episcopo competit, ut immediate per se ipsum, populum sibi commissum doceat (*Conc. Trid. sess. V. cap. 2 de Ref.*); ita ut nonnisi legitimate impeditus, alium sibi possit substituere. Ex hoc iure et aliud sequitur, episcopum praecipere posse, ut ipso concessionante alii concessionem sacram non habeant; quod tamen intelligendum censeo de concione, quae *homilia episcopalis* dicitur. Item ius habet, ut nonnisi eo approbante, aliquis in sua dioecesi munus praedicandi obeat; ita ut si qui sint, qui ius habent nominandi concessionatorem nonnisi ab episcopo approbatum possint designare. Quamvis autem quaedam, peculiari ratione, ob privilegium exemptionis hac in re regularibus convenienter in propriis ecclesiis, certum tamen est *episcopo contradicente* neminem posse in eius dioecesi concessionari, ut suo loco distinctius notandum erit.

b) Episcopus etiam ius habet, suis legibus lectionem eorum librorum fidelibus interdicendi, qui rectae fidei aut bonis moribus pietatique quoquomodo adversentur; quod de ephemeralibus etiam, nostris maxime temporibus, intelligendum est: quin et antequam typis mandentur ii libri qui de rebus sacris agunt, oportet, ex decreto concilii tridentini, ut prius examinati probatique fuerint ab Ordinario, idque sub pena anathematis nemini reservati (1). At S. C. Indicis 22 Dec. 1880 declaravit: “*censuram nemini reservatam*, „*inflictam iis, qui libros de rebus sacris tractantes sine Ordinarii approbatione imprimunt aut imprimi faciunt*”

(1) Conc. Trid. sess. IV. De cr. de edit. libr.

„restringendam esse ad libros sacrarum scripturarum,
„nec non ad earumdem adnotaciones et commentarios,
„minime vero extendendam ad libros quoscumque de re-
bus sacris in genere, idest ad religionem pertinentibus
„tractantes „ (apud Bucceroni, Comment. de Constitut.
Apostolicae Sedis ed. Rom. 1888, pag. 60 coll. pag. 15.
n. 29).

c) Ea quoque moderandi quae ad cultum pertinent, po-
testas episcopo inest: hinc iustis de causis ea vetare potest,
quae minus congrua reperiantur in quibusdam orandi for-
mulis, et abusus coercere si qui sint in indulgentiis, reli-
quiis, imaginibus sanctorum, cultu ecclesiarum, sacra-
mentorum administratione, missarum celebratione, aliisque si-
milibus, nisi de reservatis Sedi apostolicae agatur.

d) Ius etiam inspectionis, in scholas habet saltem ne-
gative, quatenus scilicet, nihil in iis tradatur quod rectae
fidei bonisque moribus aduersetur; omnimodam vero iuri-
dictionem habet in scholas clericorum ac seminaria, salvis,
qua parte existunt, iuribus regularium.

e) Generatim vero, ius habet leges ferendi, sive in sy-
nodo, sive extra synodum; eaeque perpetuae per se sunt et
pro tota dioecesi obligationem imponunt, iis dumtaxat ex-
ceptis, quae Romano Pontifici reservantur.

f) Circa facultatem dispensandi, praeter ea quae alias
dicta sunt, nominatum episcopus iusta de causa dispensare
potest cum suis subditis circa iejunia; non tamen absque
indulto pontificio dispensare potest totam dioecesim, aut
aliquam civitatem ab iejunio, lege universalis Ecclesiae sta-
tuto. Item facultatem concedere potest agendi opera servilia
diebus festis, iusta de causa. Circa matrimonii impedimenta,
episcopo inest facultas dispensandi ab impedientibus, ex-
ceptis impedimentis *ex sponsalibus* et *ex voto* Sedi apostoli-
cae reservato; a quo tamen dispensare potest post matri-
monium contractum in ordine ad petendum debitum, si ta-
men votum non sit ab utroque coniuge emissum. Item di-
spensare nequit absque speciali facultate ab impedimento
haeresis in matrimoniis *mixtis*. Circa vero impedimenta ma-
trimonium dirimentia dispensare potest in casu urgentis ne-

cessitatis, ante matrimonium si sint occulta, post matrimo-
nium vero in quibusdam determinatis adiunctis, si item sint
occulta. Sunt doctores qui contendunt, episcopum posse sal-
tem ad tempus statuere impedimentum impediens in matri-
monio contrahendo, sed hoc ius non videtur admittendum (1).
Quid vero competit episcopis circa ordinationes, fuse iam
superius dictum est, itemque quaenam eis sit facultas di-
spensandi circa irregularitates (2). Huc quoque referenda est
potestas reservandi sibi quosdam casus, *modo ex iis non*
sint quos Summus Pontifex sibi reservavit, ita ut nemini
absque episcopi facultate ab iis fas sit absolvere; uti et
approbationem impetrare sacerdotibus ut licite et valide
saecularium confessiones possint audire, exceptis iis qui ha-
bent beneficium parochiale: qua lege tenentur etiam regu-
lares quoquomodo exempti (*Conc. Trid. sess. XXIII. cap. 15*
de Ref.). Item episcopi potestatem habent ordinariam di-
spensandi in votis simplicibus a suis subditis emissis, quae
non sint vel a iure vel a speciali lege reservata Summo
Pontifici; nisi adsint ea adiuncta in quibus haec facultas
episcopis etiam conceditur. Indulgentias quoque unius anni
in dedicatione ecclesiae, quadraginta dierum in aliis casibus
concedere episcopi possunt *in forma Ecclesiae consueta*,
non tamen applicabiles pro defunctis, uti et iis ius est et
officium recognoscendi authentiam apostolicorum diplomatum
quibus novae indulgentiae conceduntur, easque promulgandi.
Denique episcoporum est stipendum seu taxam synodalem
pro missae celebratione statuere, non tamen missarum onera
reducere, itemque et per se precibus insistere, et missae
sacrificium pro suis ovibus, hoc est pro populo offerre certis
diebus, et publicas persolvendas preces indicere pro variis
suarum ecclesiarum necessitatibus. Quae vero episcopis tri-
buenda sunt iura, sive in capitula canonicorum, sive in per-
sonas aut domus regularium etiam exemptorum, sive in loca
pia vel confraternitates, melius suis locis discutienda reser-

(1) Vide Ben. XIV. de Syn. dioec., lib. VIII. c. 14. n. 5. ed. rom. 1806.
tom. 1. pag. 278.

(2) Cf. tit. 4. et 5. huius libri.

vantur. Haec autem omnia hactenus recensita, cum media sint ad regimen Ecclesiae, ac bonum aeternamque salutem fidelium ordinata, iure ad potestatem legiferam episcoporum referuntur. Ad quae porro media accensenda sunt etiam bona temporalia ecclesiastica, circa quae episcopo competit ius *administrandi*. Iam vero:

g) in beneficiis conferendis, iam dictum est, episcopum esse in sua dioecesi ordinarium collatorem, iis dumtaxat exclusis, quae sunt vel reservata vel affecta vel alteri legitimo collatori tributa. In erectione vero, divisione, dismembratione, unione, suppressione beneficiorum, plura eidem competunt quae suo loco distinctius ex canonum praescripto proponuntur, ubi sermo est de beneficiis. Quod vero spectat ad alia munia seu ecclesiastica officia, omnia in episcopi sunt potestate, quoad eorum collationem; quemadmodum et ad ipsum pertinent bonorum temporalium quae ad ecclesiastas et loca pia spectant, cura et tutela, executio piarum voluntatum, paterna charitas erga viduas et pupilos, ac generatim quidquid ad Ecclesiae bona temporalia recte conservanda et eroganda pertinet.

II. Ad potestatem vero episcoporum iudicariam in *foro externo* (nam de interno ac sacramentali iam dictum est), spectant:

a) *ratione privilegii fori*, causae omnes clericorum sive criminales sive civiles, nisi per concordata aliquid peculiare sit *legitime* statutum;

b) *ratione materiae*, causae ecclesiasticae quae fidem, mores, disciplinam, sacramenta, beneficia, aliaque huiusmodi attingunt; tum etiam, qua parte ad forum Ecclesiae spectant, causae quae dicuntur mixtae.

Item *ex iure canonico*; ob peculiarem rationem charitatis exercendae, causae miserabilium personarum etiamsi inter laicos agantur. Quod tamen diximus de causis ecclesiasticis fidei, morum etc. intelligi debet, de iis quae non sunt Sedi apostolicae reservatae, aut etiam concilio provinciali vel non fundentur in consuetudine aut lege Ecclesiae universalis. Quae vero sit episcopis iudicaria potestas in rebus fidei et morum, quando *cum et sub* Romano Pon-

tifice, in oecumenica concilia conveniunt, alterius loci est expendere.

III. Denique ad coactivam potestatem episcoporum spectat ius quod habent corrigendi atque puniendi sonentes poenis spiritualibus, ex. gr. censuris, suspensionibus, interdictis, in eos poenitentiis salutaribus inflictis animadvertendi, quin et spectato iure, multas pecuniarias aliasque graviores et afflictivas poenas citra effusionem sanguinis et mutilationem, decernendi. Ad hanc potestatem coactivam referri potest ius quod episcopis tributum est a concilio tridentino (*sess. XIV. cap. 1 de Ref.*) procedendi etiam ex *informata conscientia* ad infligendas quasdam poenas ecclesiasticas iis qui deliquerunt, salvo tamen semper, ut liquet, recursu pro abuso, ad Sedem apostolicam. His quoad potissima capita, universa exhibetur episcoporum potestas, prae sua triplici functione legifera, iudicaria et coactiva.

345. Iam si peculiaria attendimus episcoporum officia, praeter ea quae in ipsis recensitis iuribus iam continentur, ad triplex caput commode reducuntur. Nempe I. ad officium residendi in dioecesi; II. ad officium dioecesim visitandi; III. ad officium visitandi statis temporibus *limina Apostolorum*.

I. De residentia episcoporum tria statuenda sunt; scilicet, quaenam esse debeat ex lege Ecclesiae; quae poenae sint contra delinquentes statutae; quae denique causae ab ea excusare valeant.

a) Residentia episcopi eiusmodi esse debet, *ut eius persona* intra dioecesis ambitum moretur; ita tamen ut in solemnioribus festis, vel sacris temporibus, in sua adsit ecclesia cathedrali, nisi forte ratione sui munieris, ex. gr. visitationis dioeceseos, alibi in sua dioecesi versetur. Curia tamen episcopalis semper esse debet penes cathedralem ecclesiam, etsi episcopus in alia dioeceseos parte commoretur.

b) Poenae vero adversus episcopos hac in re delinquentes, praeter peccati mortalis reatum, pro maiori absentiae diuturnitate graviores, sive a iure latae sive per iudicis sententiam ferendae, habentur tum in decretis concilii tridentini (*sess. XXIII. cap. 1 de Ref.* et *sess. VI. cap. 1*

de Ref. coll. Const. Apostolicae Sedis 12 octobr. 1869, tum in pluribus constitutionibus pontificiis (1).

c) Causae vero excusantes duplice spectari possunt; scilicet prout vel a lege ipsa statuuntur, veluti indiscriminatum permisae, vel prout in quibusdam adiunctis tamquam legitimae habentur. Ad priores referimus, facultatem factam omnibus episcopis in ipsa lege residendi, ut per duos vel per tres menses sive continuos sive interruptos, iisdem liceat a sua dioecesi singulis annis abesse, quibusdam tamen adhibitis cautionibus. Ad alias vero causas eas reducimus, quae ad necessitatem vel ad charitatem commode revocantur; quamvis concilium tridentinum quatuor recenseat, scilicet *necessitatem, obedientiam, utilitatem, charitatem*. Igitur ad necessitatem pertinet, obedientia superiori praestanda, infirmitas ipsius episcopi, persecutio, aut hostilis incursio; in qua tamen, ut et tempore pestis, episcopum meminisse oportet, si gregis salus id exigat bonum pastorem animam suam ponere pro ovibus suis. Ad charitatem vero spectat utilitas propriæ ecclesiae vel Ecclesiae universalis vel etiam reipublicae, quin et utilitas quandoque alterius ecclesiae, modo ecclesia propria nihil detrimenti patiatur. Insuper notandum est, praeter conditiones intrinsecas ad licitam harum causarum existentiam, etiam requiri ut huiusmodi causa sit a Summo Pontifice approbata (2).

II. Episcopo item officium inest dioecesim visitandi: cuius rei scopus est, ut loquitur concil. trid. (sess. XXIV. cap. 3. de Ref.) (3) "tueri orthodoxam doctrinam et bonos mores, cohortari populum ad religionem, pacem et innocentiam, atque generatim ea providere quae sunt ad fidem bonum ordinata". Illud proprium est eorum quae in visitatione ab episcopo geruntur, ut non fiant ad modum iudicii: hinc a decretis lati in visitatione non datur veri

(1) Vide Thesaurum, *de Poenis eccl. v. Residentia cum Giraldi*, ibi.

(2) Cf. Schmalzgr. ad tit. *de Cler. non resid.* (III. 4) nn. 35. 36. 46. sqq. Bened. XIV. Constit. *Ad universae*, 3 Sept. 1746 (ed. cit. tom. 2. pag. 59).

(3) Totum hoc caput ad visitationem dioeceseos ab episcopis faciendam pertinet.

nominis appellatio. Ex quo etiam sequitur, *causas ordinarias* non esse in visitatione discutiendas. Materia vero, circa quam episcopus dioecesim visitans inquirere debet, tum *personas*, tum *res* complectitur. Personas quidem, ut sive ad varios ordines clericorum pertineant sive etiam laicis adnumerentur, inspiciat utrum omnia in iis recte se habeant, ut possint pro paterna sua cura ac sollicitudine, apta adhibere, si opus sit, remedia. Res vero sacras aut bona ecclesiastica, ut cognoscat an omnia circa ea recte procedant. Tempus vero intra quod dioecesis lustranda est, a concilio tridentino (l. c.) biennium statuitur; hoc tamen non impedit quominus frequentius fieri possit, expensis tamen a visitatis minime repetitis.

a) Visitatio fieri debet ab ipso episcopo vel *per se*, vel ex iusta causa *per delegatum*: nonnullos etiam comites sibi adsciscere potest; scilicet praeter notarium et secretarium visitationis, duo plerumque adhibentur *convisitatores*, sive ex capitulo ecclesiae cathedralis, sive ex aliis e clero. Visitari tamen debet quidquid in comitatu excessum praesefert, ne nimium visitati graventur. Tum mature moneri debent qui visitandi sunt, ante ipsam visitationem, eamque brevissimo tempore peragi opus est, quoad fieri potest; ad quod citius expediendum convisitatores adhibentur. In omnibus maxime servanda charitas et mansuetudo, licet per se posset episcopus durius in renitentes animadvertere. Denique referri debent in acta, quae in visitatione gesta sunt.

b) Expensae pro visitatione debent episcopo suppeditari, atque huiusmodi ius *procuratio* dicitur, quae definitur: *Ius visitatoris, pro necessitate, moderata victualia exigendi visitationis tempore ab iis qui visitantur, neque legitime excepti sunt*. Ex quo sequitur, procurationem dandam esse ei qui actu visitationem peragit et ad procurationem non pertinere nisi domum ac victum pro visitante, et iis qui eum comitantur, et eorum equis; ita tamen ut, pro dignitate personae, maior vel minor sit procuratio. Integrum tamen est iis qui visitantur, congruam pecuniae summam, loco victualium persolvere. Rationem procurationem exigendi, liquet ex *necessitate* desumi; hinc neque in ipsa urbe episcopali,